

Monografija zaslužuje pohvale zbog detaljne i precizne analize svakog časopisa. Svaki istražen časopis ukratko je predstavljen, odnosno predočeno je njegovo konceptijsko obilježje i uređivačka politika koja ga je oblikovala. Zatim se iz godišta u godište datira prisutnost čeških tema, njihova učestalost, položaj i posebnosti u svakom od dvadeset i jednog analiziranog hrvatskog časopisa. Prisutni češki prilozi detaljnije su objašnjeni na sadržajnom sloju, a utvrđena je i njihova funkcija za hrvatsku recepciju. Ta se uloga, kako smo spomenuli, mijenjala. Zaključci izneseni u završnome dijelu zaokružuju pregled tijeka hrvatske recepcije čeških tema u 19. stoljeću na jasan i precizan način. Nisu ispušteni iz analize ni pregledi političkih, društvenih i kulturnih događaja tijekom 19. stoljeća, kako u Češkoj, tako i u Hrvatskoj. Stoga se može steći uvid u kretanja i promjene u češkoj, a i hrvatskoj kulturi i književnosti tijekom 19. stoljeća. Tako se jasnije razaznaju analogije te paralelne pojave, zbog čega su i zanimljive za komparatistička proučavanja. Riječ je, zaključno, o uzornoj monografiji dobrog pristupa i analize, koja afirmira nov način proučavanja međuknjiževne i međukulturne veze, i to praćenjem časopisnog medija.

Maja Crnjac

Pavao Maček, *Plemeniti rodovi Jelačića: I. Rod Jelačića od Prigorja, Pušče, Buzina i Pretkovca (Krapine): II. Rod Jelačića od Biševića: S priloženim rodoslovnim stablima*, Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić", Radovi, knj. 20, Zagreb 2010., 1001 str. + 2 rodoslovne tablice

Vodeći hrvatski genealog Pavao Maček neumorno objavljuje sve zahtjevnije rodoslovne rasprave poznatijih plemićkih obitelji s prostora obiju Slavonija – i one srednjovjekovne i ove novovjekovne. Knjiga o Jelačićima zadnja je u nizu objavljenih Mačkovih rodoslovnih rasprava koje su tiskane zahvaljujući potpori i razumijevanju Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić". Prije te je knjige društvo "Tkalčić" već izdalo Mačkovu genealošku studiju o Patačićima (2004.), potom studiju o Mikulićima i Črnkovečkima u formi jedne knjige (2007.) te zatim zasebnu studiju o Orehovečkima (2008.), pa nam je nadati se da će sluha za takvu vrstu istraživanja i suradnju s Mačekom društvo "Tkalčić" i nadalje pokazivati, kada već ostale znanstvene ustanove koje se bave poviješću hrvatskog naroda nemaju odviše interesa za zapostavljenom granom povijesne struke – genealogijom. Ne čudi stoga da su navedena Mačkova ostvarenja gotovo jedina znanstveno utemeljena postignuća na polju rodoslovlja u hrvatskoj historiografiji. Poput prijašnjih, tako i studija o Jelačićima ispravlja ne samo "defekt domaće historiografije" nego i propuste u shvaćanju "nacionalnoga kulturnog identiteta", kako je već istaknuto u 22. svesku ovog *Zbornika* prilikom predstavljanja rasprave o Patačićima (usp. 254).

Na početku je knjige objavljen *Predgovor* (5-6) kojim je autor upozorio kako je riječ o njegovoj petoj rodoslovnoj raspravi objavljenoj u seriji *Radovi* Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije "Tkalčić". U predgovoru je dakle iskoristio priliku zahvaliti ne samo recenzentima i društvu "Tkalčić" nego i uredniku sviju njegovih knjiga, odnosno tajniku društva "Tkalčić", dr. Stjepanu Razumu.

Obje ocjene rukopisa, dr. Stjepana Kožula (7-8) i dr. Ivana Mirnika (9-10), nisu samo recenzije stručnjaka koji su korektno "odradili" svoj posao, nego su i na primjerenom mjestu otisnuti uvodi koji na vrlo fin i objektivan način oslikavaju opseg rada i vrijednost polučenih

rezultata Mačekove studije. I pomagala su koja slijede od velike koristi svakomu tko se prihvati iščitavanja Mačekovih Jelačića. Riječ je o abecednim popisima kratica (*Kratice*, 12-19), zatim popisima neobjavljenih i objavljenih izvora i nakraju popisu sekundarne literature (*Izvori i literatura*, 20-26).

Uvodno poglavlje (*Uvod*, 27-67) čine potpoglavlja pomoću kojih je autor izložio cilj i način rada tijekom pripremanja rukopisa za tisak (27-30) te objasnio imena i pojmove vezane uz sve loze roda Jelačića (dakle za lozu Jelačića od Prigorja, lozu Jelačića od Pušče, lozu Jelačića od Buzina i krapinsku lozu) sa svim svojim ograncima, a isto tako i za rod Jelačića od Biševića (30-41). U uvodnom je poglavlju zatim pružio vrlo zanimljive i uporabljive podatke o fondovima i zbirkama raznih arhiva (Arhiv HAZU, Državni arhiv u Zagrebu, Hrvatski državni arhiv), osobito o matičnim knjigama (krštenih, umrlih, vjenčanih) te o knjigama stanja duša u kojima se nalaze dokumenti i podaci o tim rodovima (41-56). Na kraju je uvodnog dijela u narativnom obliku pružio kratak pregled rodoslovlja oba roda Jelačića i svijvu njihovih loza i ogranaka (56-67). U tim je tekstovima autor na više mjesta upozorio čitatelje na nedosljedan i vrlo upitan odnos dosadašnjih istraživača prema rodovima Jelačića, osobito nemaran ili gotovo nikakav pristup izvornim podacima, što je na koncu rezultiralo velikim brojem slabo ili nikako uporabljivih fragmentiranih genealoških uradaka. Ipak, krenuo je od dva referentna rada: tipkopisa Aleksandra Jelačića pod naslovom "Rod Jelačića", koji je obuhvatio 350 pripadnika roda i koji je dovršen 1979. god., te natuknice Tatjane Radauš objavljene u *Hrvatskom biografskom leksikonu* (sv. 6, Zagreb 2005., str. 378-387) u koju je uvrštena i tabela djelomičnog rodoslovlja Jelačića sa 123 muška člana roda. Oba su ta rada sa strogo stručnog gledišta bila autoru neuporabljiva, jer nisu slijedila genealoške metodologije obrade podataka za svaku osobu uključenu u rodoslovno stablo obitelji. Ti su radovi dakle mogli poslužiti jedino kao referentne točke u minucioznom i iscrpljujućem poslu koji je slijedio i koji je Maček, srećom, vrlo upješno odradio. Pojam roda autor nije koristio u njegovu povijesnom, nego u genealoškom značenju, na što je korektno upozoreno u samom djelu.

Posve je jasno da autoru nije bio cilj ispisati povijest oba roda Jelačića, već je htio hrvatskoj (znanstvenoj) javnosti pružiti na uvid njihove povijesno utemeljene rodoslove. Naime, Maček je itekako svjestan postojećih dosega domaće historiografije u izučavanju uloge plemstva u prošlosti hrvatskog naroda i činjenice da bi tek detaljna i dugotrajna istraživanja tima stručnjaka različitih provenijencija uspjela objasniti značenje rodova Jelačića u hrvatskoj povijesti – istine radi, samo jednih od niza uglednijih i znamenitijih plemenitih rodova i obitelji u našoj povijesti koje istraživanjima još nisu ni dotaknute.

Rodoslovna rasprava – *A. Podatci o članovima roda Jelačića iz grbovnice iz 1579. god. (Jelačići I.)* – (69-706) podijeljena je na poglavlja kojima su okosnicom naraštaji roda, ali koji ne remete brojevni slijed pripadnika roda počevši od njegova 1. člana, Ivana, pa do njegova 691. člana, Zvonimira, krštenoga 7. rujna 1922., a koji pripada XII. naraštaju roda. Slijedi potom vertikalna rodoslovna tablica (*Rodoslovna tablica Jelačića iz grbovnice iz 1579. god. (Jelačići od Prigorja, Pušče, Buzina i Pretkovca)*, 707-737) i abecedno kazalo (*Abecedni popis članova plemenitog roda Jelačića od Prigorja, Pušče, Buzina i Pretkovca (Jelačići I.)*, 738-771). U tim je poglavljima knjige Maček donio osnovne podatke za 691 pripadnika/pripadnicu roda (među koje spada i devedetero nepoznatih imena) i čak 366 njihovih supružnika (među koje spada petero nepoznatih imena i samo jedna osoba koja je s jednim od Jelačića bila u nezakonitoj vezi iz koje je poteklo izvanbračno dijete). Riječ je dakle o XII koljena, odnosno sveukupno o 1.057 osoba. Vremenski

se okvir prikaza rodoslovlja toga roda Jelačića kreće od prve polovice 16. st. (kada je rođen Ivan, prvi u genealoški neprekinutom nizu poznati Jelačić) pa sve do tridesetih godina 20. stoljeća (kada je rođen velik broj pripadnika XI. i XII. naraštaja roda).

Rodoslovna rasprava – *B. Podatci o članovima roda Jelačića od Biševića (Jelačići II.) – (773-887)* na isti je način podijeljena kao i prethodna rasprava, dakle na poglavlja s naraštajima roda koji ih nose, ali koji u brojevnom nizu slijede pripadnike roda počevši od njegova 1. člana Krste, pa do njegove 58. članice Doroteje Barbare krštene 17. siječnja 1753., a koja je pripadala VI. naraštaju roda, odnosno do njezina supruga Grgura Markovića, koji je kao zadnji naveden u nizu osoba opisanih u raspravi. Slijedi vertikalna rodoslovna tablica (*Rodoslovna tablica Jelačića od Biševića, 888-890*) i abecedno kazalo (*Abecedni popis članova plemenitog roda Jelačića od Biševića (Jelačići II.), 891-894*). U tim su poglavljima rasprave pruženi osnovni podaci za 58 pripadnika/pripadnica roda i 44 njihove supruge/njihova supruga kojima su sva imena poznata. Riječ je dakle o VI. koljena, odnosno sveukupno o 102 osobe. Rod tih Jelačića započinje život oko 1540. rođenjem Krste, prvoga u genealoški neprekinutom nizu poznatog Jelačića od Biševića, a završava 1840. god. smrću posljednje živuće članice roda, Barbare (pod. br. 54), udane za Bartola Kovačića.

U dvije horizontalne rodoslovne tablice (*Rodoslovno stablo Jelačića od Prigorja, Pušče, Buzina i Pretkovca (Krapine)* i *Rodoslovno stablo Jelačića od Biševića*), koje su zasebno otisnute i priložene knjizi, uvršteni su svi pripadnici/pripadnice rodova sa svojim suprugama/supruzima obrađenima u spomenutim raspravama. Kada se sve sabere, autor je dakle donio osnovne podatke za 749 pripadnika/pripadnice oba roda Jelačića i čak za 410 njihovih supružnika, što će reći za sveukupno 1.159 osoba. To znači da je Maček iskoristio i obradio sve dostupno domaće gradivo o Jelačićima, detaljno ih naveo i objelodanio za sve rođene i živuće u Hrvatskoj do XII. koljena, uvrstio ih u rodoslovne vertikalne tablice i rodoslovna horizontalna stabla rodova, što do danas predstavlja najopsežniju otisnutu genealošku studiju takve vrste u Hrvatskoj, a pripadnicima vjerojatno najbrojniji rod ikad istražen u hrvatskoj historiografiji, jer se autor za sada nije želio upustiti u neizvjesna i skupa istraživanja rodoslovlja (također brojnih) Jelačića izvan domovine. Ne smije se zaboraviti ni činjenica da je autor prekinuo genealoška istraživanja s XII. naraštajem Jelačića jer potraga za podacima pripadnika još mlađih naraštaja nije više poseban istraživački napor, a i zadire u intimu živućih Jelačića. U tom smislu valja pripomenuti da su po muškoj liniji u Hrvatskoj još uvijek živi tuheljski, pušćanski, zlatarski, batinski, varaždinski i gubaševčki Jelačići...

Na samomu se kraju knjige nalaze sažeci na hrvatskom (897-909), francuskom (909-923) i njemačkom jeziku (924-937). Slijede *Pogovor urednika* (938), *Kazalo osoba, mjesta i pojmova* (939-997) te *Pregled sadržaja* (998-1001).

U Mačekovim raspravama o Jelačićima nije riječ samo o imenima, pretpostavljenim ili točnim godinama rođenja ili smrti svake spomenute osobe, odnosno o ostalim važnijim događajima iz života tih ljudi. Tu je riječ o sustavno posloženim podacima o svakoj osobi, koji su potom navedeni kronološkim redom s uputama na izvorno gradivo i na kraju tumačenjem o toj osobi iza kojeg slijede podaci i tumačenje o suprugu/supruzi dotične osobe, ako se ista vjenčala. Tu je primjerice riječ i o nizu vjerodostojnih podataka o rodbinskim, bračnim, svojtanskim i poslovnim vezama Jelačića s hrvatskim, ugarskim i austrijskim plemićkim obiteljima. Mačekova je rodoslovna rasprava isto tako gotovo neiscrpan priručnik podataka ili uputa na izvorne dokumente koji donose vijesti o državnim administrativnim ili političkim te

o vojnim i crkvenim službama koje su Jelačići obavljali u svojoj prošlosti. Vrlo važan doprinos u genealoškom smislu jesu Mačekova uspješna rješenja pitanja glavnih grana i ogranaka oba roda Jelačića, koja su do njega bila rješavana ili na amaterski način ili su pak rješavana na temelju nedostatnih istraživanja i u konačnici na pogrešan način. No koliko se god činilo da je posao oko rekonstrukcije rodoslovnih stabala Jelačića u Hrvatskoj priveden kraju, toliko je izvjesno da će, zahvaljujući nevjerojatnom istraživačkom zapletu, uskoro iskrsnuti novi podaci o Jelačićima minulih vremena, baš kao što su to pisac, recenzenti i urednik knjige u svojim tekstovima i dali naslutiti.

Knjiga Pavla Mačeka dakle ima svoju težinu na barem dvije ravni. Ona u hrvatskoj historiografiji predstavlja početnu studiju u kojoj su objavljena prva cjelovita i kritički pripremljena rodoslovlja znamenitih Jelačića, ali je ona i za samog autora sigurno snažan poticaj da nastavi istim ritmom toj istoj historiografiji poklanjati jednako vrijedna djela. Pavao Maček svojim je dosadašnjim prinosima u povijesnoj znanosti stekao, kao što je istaknuto i na samom početku ovog prikaza, mjesto vodećega hrvatskog genealoga.

Ivan Jurković

Petar Šimunović, *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb 2009., 382 str.

Knjiga Petra Šimunovića započinje kratkim Proslavom (11-12) u kojem autor iznosi motive i razloge koji su ga naveli da se posveti pisanju knjige o hrvatskom imenoslovlju. Potaknut radom na *Enciklopediji slavenske onomastike* odlučio se za obradu hrvatske onomastičke građe, što je pionirski rad na području Hrvatske.

Prvo poglavlje naslovljeno *Uvod u imenoslovlje* (13-60), kao što i sam naslov sugerira, bavi se osnovnim pojmovima. Autor definira imenoslovlje ili onomastiku kao znanost "o imenima kao jezičnim, izvanjezičnim i nadasve kulturnim spomenicima". Osnovna podjela imena na antroponime, toponime i krematonime temeljna je podjela obrađena i u knjizi. Početno poglavlje sadržajno se može podijeliti na dvije cjeline. U prvoj se obrađuju općeniti podaci o onomastici, procesi imenovanja i mnogobrojne funkcije imena te njihovo definiranje unutar jezične znanosti. Drugi dio odnosi se na kratki povijesni razvoj hrvatskog prostora, točnije migracijske procese i narode koji su ga nastanjivali te su na taj način utjecali na formiranje hrvatskog imenskog korpusa. Imena velikim dijelom "nose dijalektalni biljeg kraja u kojem su nastala i u kojem se upotrebljavaju", pa autor također donosi prikaz razvoja hrvatskih narječja i promjene njihove rasprostranjenosti tijekom prošlosti.

U poglavlju *Život imena* (61-140) detaljnije je obrađeno hrvatsko imenoslovlje, njegov početak, razvoj i teme istraživanja. Navode se istaknuti onomastičari, njihovo područje djelovanja i najvažniji radovi. Obrađeni su France Bezlaj, Božidar Finka, Konstantin Jiriček, Tomislav Maretić, Antun Mayer, Velimir Mihajlović, Milivoj Pavlović, Blaž Jurišić, Valentin Putanec, Petar Skok, Mate Suić, Mate Šimundić i Pavao Tekavčić. Rad tih iznimnih pojedinaца odvijao se kroz razne onomastičke teorije i metode koje autor donosi u nastavku poglavlja. Upoznajemo se s počecima onomastičke znanosti u Hrvatskoj koja je u svojim začecima nosila etimološko obilježje, a zatim preko dijalektalne metode stižemo sve do suvremenih metodoloških pristupa. Neujednačena terminologija, boljka mnogih znanosti u Hrvatskoj, ne zaobilazi ni imenoslovlje te autor, u nastojanju da to ispravi, donosi kratak popis osnovnih